

8. Ma Hing Keung. The moral development of the child: an integrated model. URL : <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2013.00057/full>
9. McClelland D. (1998). Identifying competencies with behavioural&event interviews. URL : http://www.interviewedge.com/articles/m_art196.htm.
10. Cheetham G. (1998). The reflective (and competent) practitioner: A model of professional competence which seeks to harmonize the reflective practitioner and competence&based approaches. Journal of European Industrial Training. URL : http://www.heacademy.ac.uk/assets/documents/resources/heca/heca_cp18.pdf
11. Prahalad C. K. (1990) The Core Competence of the corporation / C. K. Prahalad, G. Hamel / Harvard Business Review

Kazannikova O. Personal competence of the teacher in the context of military realities: challenges and opportunities

In the context of external military aggression against the Ukrainian State, the problem of the possibility of successful implementation of the educational process and professional activity of a teacher has become relevant. The article analyzes the results of research by Ukrainian and foreign scholars on the disclosure of the content of the concept of "personal competence" as a component of the professional competence of a teacher, which helps to overcome challenges and is an influential factor in the successful provision of an inclusive, developing and motivating educational space. It is determined that in the context of studying the role of personal competence in the professional activity of a teacher, it is important not so much the level of expression of professionally important qualities and skills of a personality as their systemic interconnection and the teacher's consideration of situational opportunities for their implementation based on the teacher's own life and social experience, which are ensured by the identification of flexibility skills in professional activity. The author formulates the concept of "professional flexibility of a teacher", which is manifested in the teacher's ability to formulate a pedagogical goal, choose the best ways and means of correlating the goal with the means of pedagogical influence and the interests of the student, offering him or her options for implementing an individual educational route. The author of the article identifies and characterizes the main aspects of identifying the components of professional flexibility – intellectual, emotional and behavioral, as interrelated, which affect the effectiveness of the application of theoretical knowledge and the implementation of pedagogical support for the educational activities of students in emergency situations. The study concludes that it is necessary to further study the problem in terms of developing professional flexibility skills in future teachers and to find forms and methods of its formation in the process of professional training.

Key words: professional competence, personal competence, professional flexibility, intellectual flexibility, emotional flexibility, behavioral flexibility, teacher, professional activity.

УДК 378.093.5.011.3-051:[373.3/5:81'243]:37.091.3

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.14>

Каніболоцька О. А.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОСТІ

Стаття присвячена вивченню та аналізу методологічних підходів до забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах неперервності освітнього процесу. В дослідженні розглядаються сучасні тенденції в галузі іноземної освіти, їх вплив на формування професійних компетентностей майбутніх учителів іноземних мов у контексті неперервності, а також окреслюються ключові методологічні підходи: компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, комунікативний, культурологічний, аксіологічний, акмеологічний. Представлені методологічні підходи спрямовані на оптимізацію процесу навчання та підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів для сучасної системи освіти. Аналіз цих підходів у контексті неперервної освіти дозволяє визначити ефективні стратегії навчання та підготовки, спрямовані на підвищення якості освіти й адаптацію майбутніх учителів іноземних мов до вимог сучасного освітнього середовища.

Зокрема, розглядаються переваги й можливі виклики у ході використання кожного із цих підходів у сучасних умовах неперервного навчання та підготовки фахівців з іноземних мов. Автор статті характеризує особливості методологічних підходів, пояснює їх вплив на формування професійних компетентностей майбутніх учителів іноземних мов. Дослідження спрямоване на краще розуміння та оптимізацію освітнього процесу, що є значимим для підготовки висококваліфікованих учителів іноземних мов, здатних працювати професійно і творчо в умовах сучасного освітнього середовища. Увага акцентується на особливостях організації неперервної професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, які є необхідними для формування висококваліфікованих фахівців, конкурентоздатних на сучасному освітньому ринку. Представлені матеріали є важливим джерелом інформації для педагогів, дослідників і всіх тих, хто зацікавлений у поліпшенні процесу навчання іноземних мов. Результати дослідження можуть бути корисними для вітчизняних освітніх установ, а їх використання сприятиме вдосконаленню системи професійної підготовки вчителів іноземних мов у різних закладах освіти.

Ключові слова: методологічні підходи, неперервна освіта, вчитель іноземної мови, професійна підготовка, концепція професійної підготовки.

Одним із основних напрямів успішного формування та розвитку фахових компетентностей є розробка основних положень та визначення особливостей організації та впровадження неперервної професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Сьогодні в Україні відбувається перегляд пріоритетів і концепцій у системі професійної підготовки вчителів іноземних мов. Можна виокремити дві групи чинників, які визначили цей процес. Насамперед реформування системи освіти, яке активно відбувається наразі не тільки в Україні, але й у США та країнах Західної Європи, зумовлює необхідність переосмислення ролі вчителя в новому столітті. Другу групу чинників становлять соціально-педагогічні зміни в галузі національної освіти, пов'язані з упровадженням новітніх освітніх стандартів та переходом на новий зміст і структуру освіти. Відтак актуалізується питання про сучасні методологічні підходи до організації неперервної професійної підготовки вчителів іноземних мов і постає необхідність наукового обґрунтування визначеної педагогічної проблеми.

Мета статті – теоретично та практично обґрунтувати методологічні підходи до забезпечення неперервної професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Сучасні методологічні підходи передбачають встановлення загальних педагогічних закономірностей як підґрунтя для наукового пошуку, визначення світоглядних позицій (філософських, наукознавчих, біологічних, психологічних), ідей педагогічного дослідження та з'ясування їх впливу на отримані результати й висновки. Нормативна сторона методології пов'язана з вивченням загальних принципів і підходів до дослідження педагогічних об'єктів, із науковим розглядом системи загальних та індивідуальних методів і прийомів. Методологічний рівень педагогічного дослідження ґрунтується на провідній zasadі, відповідно до якої на базі емпіричних і теоретичних розвідок формуються загальні принципи й методи вивчення педагогічних явищ, будується теорія.

Необхідно зауважити, що найактуальнішими підходами до професійної підготовки вчителів іноземних мов є системний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний, культурологічний, особистісний / особистісно зорієнтований. Цікавою є думка О. Дубасенюк про те, що методологічні підходи мають відображати діалектику загального, особливого й одиничного та логіку професійної підготовки вчителя, тому в процесі дослідження автор виділяє відповідні комплекси наукових підходів: загальнометодологічні наукові підходи; підходи, які характеризують суб'єктів освіти та їх взаємодію; підходи, які окреслюють загальне й особливе в педагогічній професії; підходи, які розглядають процесуальні характеристики такої підготовки; ціннісно-смыслові наукові підходи; підходи, які виокремлюють результативні характеристики професійно-педагогічної підготовки; підходи, які характеризують творчу, інноваційну спрямованість педагогічної освіти [1, с. 29].

Методологічними засадами підготовки майбутніх учителів іноземних мов дослідники вважають принципи й методи *системно-структурного, діяльнісного (діє-орієнтованого), особистісно зорієнтованого, культурологічного* (І. Лернер, І. Родигіна), *комунікативно-діяльнісного* (О. Леонт'єв, Ю. Пасов, С. Рубенштейн,

В. Серіков, Н. Талізїна), *контекстного підходів* (А. Вербицький). Враховуючи аналіз матеріалів дослідження, зосередимо увагу на кількох взаємопов'язаних наукових підходах, з-поміж яких визначаємо: *компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, комунікативний, культурологічний, аксіологічний, акмеологічний* (рис. 1).

Зупинимося докладніше на характеристичі методологічних підходів до неперервної професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

Найбільш вагомими, на нашу думку, є *компетентнісний та системний підходи* (О. Куц, В. Маслов, Л. Сущенко, Ю. Шкреттїй та ін.). Із модернізацією освіти акцентується увага на компетентностях, а результати професійної підготовки фахівців оцінюються через сукупність відповідних компетенцій, які формуються, актуалізуються й активізуються саме в діяльності. *Компетентнісний підхід* був об'єктом дослідження у працях К. Білової, І. Лернера, В. Краєвського та їх послідовників, а також у наукових розвідках Б. Вольфсона, Д. Гришина, О. Дубасенюк, В. Лозової, О. Малихіна, О. Подмазіна, А. Хуторського та ін. Освітніми цілями визначаються ключові



Рис. 1. Методологічні підходи до неперервної професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, використані в дослідженні

компетентності, на формування яких має спрямовуватися сучасна підготовка вчителя. Компетентнісний підхід як новий концептуальний орієнтир викликає неабияку зацікавленість міжнародної педагогічної спільноти. На нашу думку, реалізація основних положень компетентнісного підходу в освітньому процесі дозволяє вирішити важливу проблему педагогічної освіти – запобігти слабкій практичній підготовці майбутніх учителів.

У свою чергу, для успішного виявлення всіх особливостей неперервної професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов повинен застосовуватися і *системний підхід*. Під системним підходом розглядаємо категорію, що не має єдиного визначення, оскільки трактується широко і неоднозначно. Аналізуючи наукову літературу, можна знайти такі варіанти розуміння та обґрунтування сутності системного підходу: інтеграція, синтез розгляду різних сторін явища або об'єкта (А. Холл); адекватний засіб дослідження і розроблення не будь-яких об'єктів, що доволень називаються системою, а лише таких, які є органічним цілим (С. Оптнер); вираження процедур подання об'єкта як системи та способів їх розроблення (В. Садовський); широкі можливості для одержання різноманітних тверджень та оцінок, які передбачають пошук різних варіантів виконання певної роботи з подальшим вибором оптимального варіанта (Д. Бурчфільд).

Із точки зору педагогічної системи, зміст системного підходу полягає в декомпозиції інформації та наповненні компонентів процесу професійної підготовки вчителів іноземних мов. Системний підхід розуміється як сукупність предметів і явищ навколишнього світу, за якої вони розглядаються як складові або елементи певного цілісного утворення. При цьому складові або елементи системи розглядається як окремо, так і у взаємодії між собою, внаслідок чого визначаються особливості системного явища, що можуть бути відсутні в окремих його елементах.

На нашу думку, системний підхід до підготовки вчителів іноземних мов розглядається як система, в якій усі компоненти взаємопов'язані та взаємозалежні. Такий підхід передбачає, що відносно самостійні компоненти системи підготовки розглядаються не ізольовано, а в їх взаємозв'язку. Так, під системою маємо розуміти множину взаємопов'язаних елементів цілісного утворення. Мова йде не тільки про зростання питомої ваги досліджень у галузі педагогіки, де педагогічні явища й процеси розглядаються як системні об'єкти, але й про перебудову на системних засадах безпосередньо педагогічної теорії. Саме тому в працях науковців усе частіше звучить думка про доцільність розгляду предмета педагогіки в контексті системного підходу. Вчені розглядають педагогічну систему як цілісну єдність, утворену множиною взаємопов'язаних елементів із метою цілеспрямованого педагогічного впливу на особистість.

Декомпозиція системи та взаємозв'язок компонентів освіти зумовлюють доцільність застосування *діяльнісного (діяльнісно-особистісного, діє-орієнтованого* – І. Гавриш) підходу, який базується на засадах «теорії діяльності» та використовується в різних соціально-гуманітарних науках. При цьому діяльність інтерпретується як поєднаний принцип, парадигма, теоретична модель і метод наукових досліджень, що дає можливість розглядати навколишній світ як прояв, форму, умову, результат цілеспрямованого впливу людини та суспільства [2]. Основним методологічним положенням застосування діяльнісного підходу, відповідно, є те, що діяльність носить цілеспрямований характер (мета діяльності може бути досягнена та проявляється в певному прийнятному рівні безпеки в суспільстві, державі, світі) та здійснюється в певних конкретно-історичних і соціально-культурних умовах (кожен етап існування суспільства характеризується певними особливостями безпеки, що зумовлено кліматичними умовами, нездоланими природними та техногенними явищами та ліквідацією їх наслідків, рівнем науково-технічного прогресу та передбаченням і зменшенням негативного техногенного впливу на оточуючий світ тощо).

Основа діяльності вчителів іноземних мов та вирішальна умова їх професійної підготовки закладені в діяльнісному (діяльнісно-особистісному) підході. Професійна підготовка вчителів іноземних мов будується на основі врахування провідного виду діяльності та ключового компонента змісту освіти – способу мовної діяльності. Відтак майбутній учитель виступає в позиції суб'єкта пізнання, спілкування, праці, відносин, своєї творчості та розвитку. Діяльність обумовлює формування в індивіда всіх психічних процесів і свідомості, а вони, у свою чергу, будучи регуляторами діяльності, є передумовою її подальшого вдосконалення.

Орієнтація на особистість як на мету, суб'єкт, результат і головний критерій ефективності та продуктивності підготовки майбутніх учителів іноземних мов зумовлює актуальність *особистісно зорієнтованого підходу*.

Наукові передумови виникнення особистісного підходу поступово закладалися в дослідженнях особистості в різних її аспектах, що були проведені представниками класичної психології, у числі яких Ж. Піаже, Л. Виготський, С. Рубінштейн, Б. Ананьєв. Особливо важливими є ідеї гуманістичної психології, найбільш виразними представниками якої вважаються А. Маслоу і К. Роджерс. Теоретичні основи особистісно зорієнтованого навчання були закладені в працях Л. Виготського, С. Рубінштейна, Б. Ананьєва, де особистість розглядалась як суб'єкт діяльності, яка сама, формуючись у діяльності та спілкуванні з іншими людьми, визначає характер обох категорій.

Базовим професійним компонентом для майбутніх учителів іноземних мов є високий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності: *проблеми, пов'язані з розкриттям сутності іншомовної комунікативної компетентності вчителя* (М. Жалдак, М. Корнілова, Л. Мітіна, С. Молчанов, Н. Нічкало, О. Семенов); *особливості формування та розвитку іншомовної комунікативної компетентності*

(Н. Ключова, В. Куніцина, Н. Казаринова, Ю. Турчанінова); *проблема професійного спілкування іноземною мовою* (О. Леонт'єв, А. Мудрик, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна); *специфіка іноземного комунікативного спілкування в діяльності вчителя іноземної мови* (Ю. Єремін, Л. Котикова, Г. Китайгородська, О. Павленко, Є. Пассов, Ю. Федоренко та ін.); *сутність іноземної комунікативної компетентності* (М. Берізко, Н. Бідюк, Т. Власенко, І. Єременко, В. Каламаж, Н. Костенко, С. Ніколаєв, О. Тинкалюк, О. Чорна) [3, с. 81].

У вітчизняних і зарубіжних учених різняться підходи до визначення поняття «іноземна комунікативна компетентність»: комунікативне вдосконалення (Л. Бахман); мовленнєва компетентність (Н. Гез); комунікативна грамотність (М. Вятютнев); соціолінгвістична грамотність (В. Сафонова); вербальна комунікативна компетентність (Дж. Савіньон); комунікативні здібності (Е. Зеєр); комунікативні вміння (Р. Белл); рівень мовної підготовки вчителя, що забезпечує успішність комунікацій і формування культури мовної поведінки (М. Берізко, Н. Бідюк, А. Гусейнова, В. Грейб (W. Grabe), С. Ігнат'єв, С. Ніколаєв). Іноземна комунікативна компетентність постає як система, складовими якої є: комунікативні й пізнавальні здібності, пізнавальна активність, мотивація, креативність і готовність до іноземного спілкування. Таким чином, *комунікативний підхід* набуває певної актуальності щодо підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

Комунікація, як відомо, є предметом дослідження різних галузей науки. В онтології комунікація – соціальне обличчя всезагального зв'язку, що формує стосунки, які досліджуються з точки зору предмета різних наук. Будь-яку соціальну поведінку можна розглядати як процес комунікації, в якому відбувається передача чи засвоєння соціального досвіду, змінюються суб'єкти взаємодії, формуються їхні особистісні характеристики. Професійна підготовка вчителів іноземних мов для сучасних шкіл не може обмежуватися лише вивченням іноземних мов та культурного життя їх носіїв, ігноруючи при цьому рідну мову та рідну культуру. Вона потребує перегляду змісту дисциплін, які традиційно розглядалися як складові загальнопедагогічної підготовки.

Професійна підготовка вчителів іноземних мов повинна включати в себе володіння іноземною мовою як засобом усної та писемної комунікації в усіх сферах спілкування, а також як засобом педагогічної діяльності в різних умовах з урахуванням цілей навчання, вікових особливостей школярів та їх мовної підготовки. Вчитель повинен мати загальнолінгвістичні знання про мову як суспільне явище, про її зв'язок із мисленням, культурою, про систему та рівні мови, сучасні напрями в лінгвістичній науці та вміти застосовувати їх у процесі навчання іноземної мови, володіти знаннями і вміннями з психології та педагогіки, мати належну культурно-естетичну підготовку.

Звернемося до розгляду *культурологічного підходу*. Змістом професійної освіти майбутніх учителів іноземних мов повинна також стати іноземна культура, яка включає в себе: пізнання культури країни, мова якої вивчається, в діалозі з рідною культурою; розвиток здатності здійснювати мовленнєву діяльність, спілкування, навчальну діяльність; виховання патріотизму, інтернаціоналізму, етичної та естетичної культури; учіння – оволодіння вміннями та навичками говоріння, читання, аудіювання, письма як засобами спілкування. Водночас провідне завдання іноземної культури студента має передбачати не стільки пізнання й розуміння іншої культури, скільки його духовне вдосконалення на основі нової культури в її діалозі з рідною.

Учитель іноземної мови – це взірєць іншої культури. У ХХІ столітті мовою міжлюдського спілкування стає мова культури – високої культури суспільної свідомості, загальної культури особистості, культури міжнародного співробітництва, культури суспільства загалом. Додамо, що це не обмежується лише рамками іншої мови, це скоріше всього соціальнокультурна сфера, оскільки такі наукові поняття й категорії, як культура і соціум, мова і культура, мовна особистість, міжкультурна комунікація, соціокультурна діяльність, лінгвосоціокультурна компетенція надзвичайно взаємозалежні та взаємообумовлені.

Основна функція мови – бути засобом спілкування між людьми. Водночас мова може бути засобом пізнання світу. Іншими словами, мова бере участь не тільки в передачі думки про щось уже пізнане (іншою людиною), але й у формуванні самої цієї думки (для самого себе). Офіційне включення національно-культурного компонента в зміст навчання потребує перегляду ролі та статусу вчителя іноземної мови: він повинен бути не тільки знавцем іноземної культури в широкому розумінні (політичної, економічної, художньої, екологічної, інтелектуально-етичної, мовної та ін.), але й виразником своєї національної культури, оскільки процес засвоєння іноземної мови і подальше її застосування справедливо програмується як міжкультурна комунікація, як діалог культур. І в цьому контексті виявляється низка взаємопов'язаних теоретико-прикладних проблем, а саме: визначення різних термінів і понять країнознавчого характеру, зокрема змісту одиниці країнознавчої інформації та критеріїв її добору; пошук способів і прийомів презентації країнознавчого матеріалу, його закріплення і використання; групування автентичних матеріалів і вибір методів роботи з ними.

Не можна залишити поза увагою і *аксіологічний підхід* у методології дослідження, що ґрунтується на принципах аксіології та відображається в таких положеннях: наявність єдиної гуманістичної системи цінностей (безпека при цьому в тій чи іншій інтерпретації з урахуванням культурного, релігійного, етнічного аспектів буде існувати у вигляді абсолютної цінності); визнання необхідності засвоєння та використання стародавніх і сучасних учень (безпека як явище динамічне та сама система її забезпечення є цінністю та об'єктом дослідження із часів античності. Певні складові компоненти безпеки розвивалися протягом багатьох століть та були об'єктом дослідження філософів, юристів, соціологів і представників інших галузей

наукових знань упродовж всього існування системи цінностей). Даний підхід дає можливість дослідити безпеку як боротьбу протилежностей – безпеки та небезпеки. Ці дві категорії співвідносяться як цінність та антицінність, де цінністю виявляється відсутність або обмеження до прийнятного рівня загроз і небезпек.

Аксіологічний (ціннісний) підхід дозволяє вивчати явища з точки зору виявлення їх можливостей задовольняти потреби людини, розв'язувати завдання гуманізації суспільства. «Людина розглядається як найвища цінність суспільства й мета його розвитку. Такі цінності, як життя, здоров'я, любов, освіта, праця, мир, краса, Батьківщина, завжди привертала увагу людей у різні часи. Моральні, естетичні, економічні, екологічні та інші цінності характеризують особистість, а їх розвиток – основне завдання гуманістичної педагогіки» [4, с. 15].

Саме особистість стає рушійною силою професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Це дає підстави звернутися до *акмеологічного підходу*, який у педагогічній освіті варто обґрунтувати на основі акмеології (грец. *акме* – вершина, пік, *logos* – наука, вчення) – міждисциплінарної науки, яка виникла на межі природничих, суспільних і гуманітарних дисциплін і вивчає феноменологію, закономірності та механізми розвитку людини на етапі її професійної зрілості (за С. Гончаренком). Провідною ідеєю *акмеологічного підходу* в педагогічній освіті є забезпечення акмеологічного розвитку педагога, суб'єктивними ознаками якого є: ініціатива, самостійне цілепокладання, планування, передбачення; інтенсивна включеність у діяльність; прагнення до саморегуляції (самоконтролю, самокорекції, самокомпенсації), постійна орієнтація особистості на саморозвиток і самооновлення; прагнення до самореалізації та творчості; інтеграція свого професійного шляху, структурування та впорядкування свого професійного досвіду й досвіду інших.

У цілому ж кілька основних методологічних підходів стали вирішальними для успішності нашого педагогічного дослідження (рис. 2).

Розуміння соціальної та суспільної потреби держави у фаховому викладанні іноземної мови зумовлює потребу в розробці концепції професійної підготовки вчителів іноземних мов із застосуванням сучасних підходів до їх неперервної підготовки. Така концепція базується на компетентнісному, системному, діяльнісному, особистісно зорієнтованому, комунікативному, культурологічному, аксіологічному та акмеологічному підходах. Комплексне застосування вказаних підходів сприятиме підвищенню ефективності підготовки кваліфікованих учителів іноземних мов.

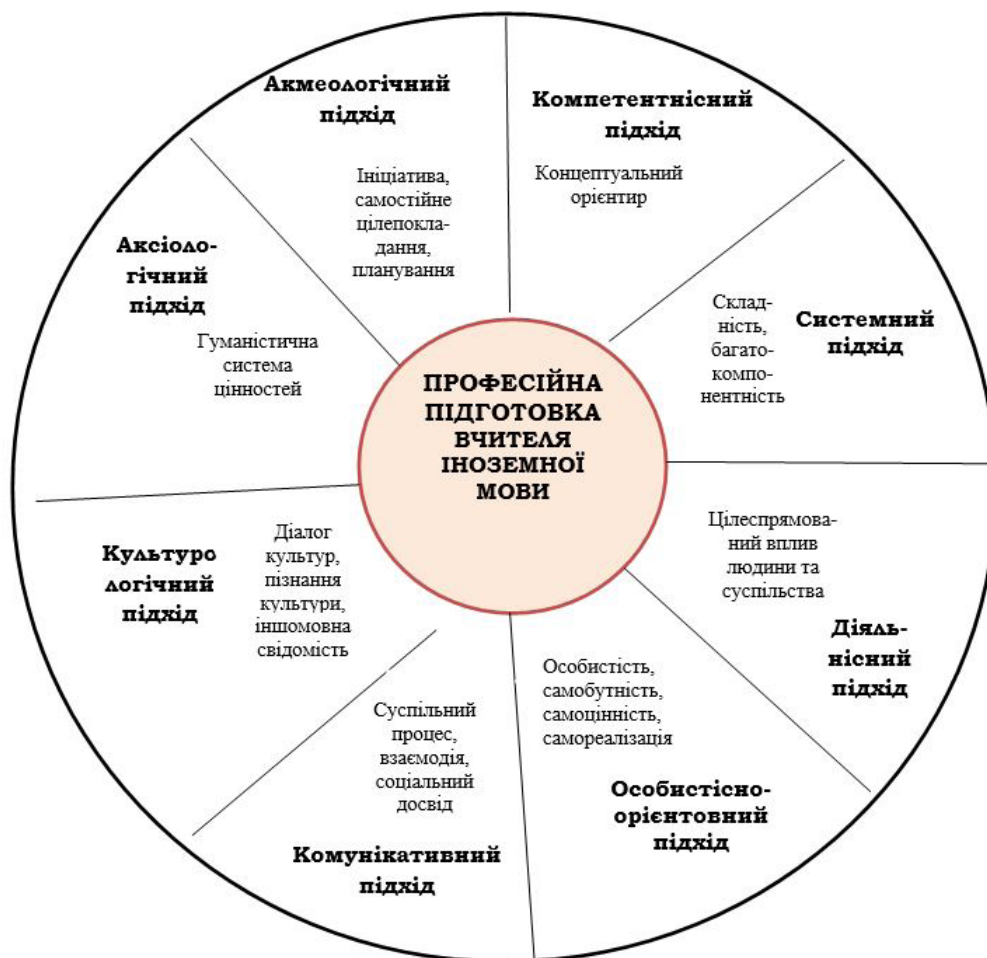


Рис. 2. Методологічні підходи до концепції неперервної професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови

У процесі планування, організації та активізації неперервної професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов необхідно:

- урахувати рівень готовності здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності за фахом; опанування нового рівня готовності дає змогу говорити про ефективність підготовки вчителів іноземних мов;
- забезпечити системний характер неперервної освіти, що дозволить на основі готовності до професійної діяльності зосередити увагу на саморозвитку, вдосконаленні фахових компетентностей і підвищенні рівня конкурентоздатності майбутніх учителів іноземних мов;
- забезпечити поетапність реалізації запланованої роботи для підвищення рівня готовності студентів до майбутньої професійної діяльності вчителів іноземних мов;
- здійснювати аналіз та оцінювання кожного етапу неперервної підготовки майбутніх учителів іноземних мов із метою своєчасного коригування та вдосконалення освітнього процесу і стимулювання інтересу студентів до саморозвитку і самоосвіти;
- застосовувати «специфічну» (авторську) методику оцінювання рівня сформованості готовності здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності учителів іноземних мов.

На підставі аналізу теоретичних підходів до неперервної підготовки та власних досліджень виникає необхідність формулювання *основних положень* концепції професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах неперервної освіти (рис. 3):

1. З'ясування перспективних напрямів підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури потребує врахування процесів модернізації вищої освіти, інтеграції України у світовий освітній простір та приєднання до Болонського процесу. Останнє спонукає до підготовки фахівців згідно з вітчизняними й міжнародними стандартами, формування та вдосконалення педагогічної компетентності викладачів закладів вищої освіти. Підготовка фахівців з іноземної мови є частиною загальної системи підготовки фахівців із вищою освітою в Україні.

2. Система неперервної підготовки майбутніх учителів іноземних мов визначається вимогами ринку іншомовних професійних послуг, специфікою та особливостями майбутньої професійної діяльності випускників.

3. Провідною ідеєю концепції підготовки вчителів іноземних мов в умовах неперервної професійної підготовки є застосування методологічних підходів – компетентнісного, системного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, комунікативного, культурологічного, аксіологічного та акмеологічного. Ґрунтовна неперервна професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов формується на підставі системного підходу, який забезпечує ефективність процесу іншомовної фахової підготовки на підставі взаємодії всіх структурних компонентів системи, зовнішніх зв'язків (колаборація системи освіти України, системи організації іншомовної освіти в країні та принципів неперервної професійної освіти), процесів керування системними елементами (принципи виховання та навчання, методи та прийоми, засоби та технології навчання, готовність учителів і студентів до самоосвіти та постійного професійного розвитку), інтенсивності динаміки сучасних соціальних процесів та вимог до підготовки висококваліфікованих і конкурентоздатних фахівців з іноземних мов. Саме таке активне поєднання елементів структури спрямоване на формування високого рівня готовності студентів до набуття іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, враховуючи вимоги сучасного суспільства.

Сучасні тенденції розвитку мовної освіти передбачають міжнародну інтеграцію в оновленні цілей і змісту навчання та вивчення іноземних мов у закладах загальної середньої та вищої освіти. Європеїзація мовної освіти як один із напрямків удосконалення української освітньої системи висуває високі вимоги до тих, хто навчає, і до тих, хто навчається, оскільки має установку на підготовку фахівців нової генерації, здатних до активного життя в умовах плюрилінгвізму і полілогу культур. Цим пояснюється факт надання статусу пріоритетної галузі професійній освіті майбутніх учителів іноземних мов. Успішність підготовки педагогічних кадрів у закладах вищої освіти безпосередньо залежить від: 1) визначення нових цілей і змісту навчання іноземних мов на різних рівнях; 2) застосування нових технологій навчання; 3) сприяння розвитку індивідуальних когнітивних стилів студентів; 4) здійснення адекватного контролю за рівнем сформованості професійних знань і вмінь. Спільну основу для розробки навчальних планів із професійної та мовної підготовки, типових програм, іспитів, підручників у Європі забезпечують Рекомендації Ради Європи [5]. У них описуються знання і вміння, які потрібно розвивати в користувачів мови для ефективного спілкування в кроскультурному контексті; визначаються рівні володіння мовленням на кожному етапі навчання; пропонуються комунікативні педагогічні завдання для активного залучення учнів до осмисленої комунікації. Для визначення цілей професійної підготовки вчителів іноземних мов у світлі головних компонентів загальнорекомендованої моделі навчання варто враховувати специфіку й діапазон вирішення освітніх завдань – формування загальних компетенцій учнів, комунікативної компетенції, вдосконалення володіння видами мовленнєвої діяльності в конкретній сфері спілкування, збагачення або диверсифікація стратегій тощо. Найважливішим завданням професійної підготовки студентів у закладі вищої освіти є формування необхідного і достатнього рівня професійної компетенції майбутніх учителів іноземних мов. Під професійною компетенцією ми розуміємо сукупність теоретичних знань із педагогіки, психології, методики викладання іноземних мов, прикладної лінгвістики та вмінь їх практичного застосування безпосередньо в закладах загальної

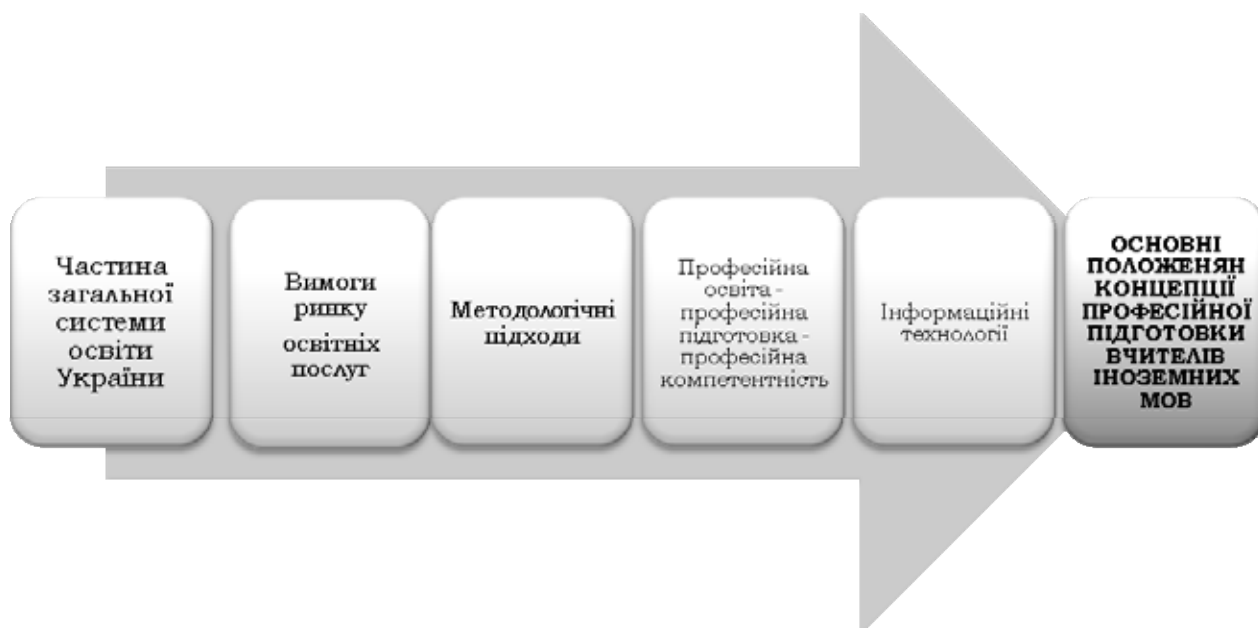


Рис. 3. Основні положення концепції професійної підготовки вчителів іноземних мов

середньої освіти. Поняття «знання» як компонент професійної компетенції майбутніх учителів іноземних мов можна розглядати з точки зору його змісту та засобів передачі. Змістом професійних знань є понятійно-фактична складова навчального матеріалу, яка включає взаємопов'язані факти, закономірності, теорії, узагальнення, терміни [6, с. 232].

Застосування інноваційних освітніх технологій, спрямованих на підвищення ефективності неперервної професійної підготовки вчителів іноземних мов.

Висновки. Викладене вище дає можливість стверджувати, що методологічні підходи до забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах неперервності є важливим аспектом сучасної освітньої парадигми. Забезпечення якісної та ефективної підготовки майбутніх учителів іноземних мов вимагає вдосконалення методологічного підґрунтя, врахування вимог і особливостей сучасного освітнього середовища та змін у суспільстві. Розглянуті методологічні підходи – *компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, комунікативний, культурологічний; аксіологічний, акмеологічний* – дозволяють урахувати специфіку підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Успішне поєднання цих підходів при підготовці майбутніх учителів іноземних мов в умовах неперервної освіти сприятиме формуванню висококваліфікованих фахівців, які володіють педагогічною майстерністю та готові до ефективної діяльності в сучасному освітньому середовищі.

Використана література:

1. Дубасенюк О. А. Методологічні проблеми педагогічної освіти. *Професійне становлення особистості : психолого-педагогічний науковий журнал*. 2015. № 4. Хмельницький : ФОП Цюпак, 2015. С. 27–35.
2. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень». Київ, 2007. 35 с.
3. Чорна В. М. Особливості іншомовної комунікативної компетентності в удосконаленні фахової діяльності вчителя іноземної мови. *Імідж сучасного педагога*, 2021. 5(200), 81–84. URL : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-81-84](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-81-84).
4. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2002. 400 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
6. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів : навч. посіб. / за заг. ред. доктора педагогічних наук О. А. Дубасенюк : у 2 ч. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2001. Ч. 1. 266 с.

References:

1. Dubaseniuk O. A. (2015). Metodolohichni problemy pedahohichnoi osvity. [Methodological problems of pedagogical education]. *Profesiine stanovlennia osobystosti: psykhologo-pedahohichni naukovyi zhurnal*. 2015. № 4. Khmelnytskyi : FOP Tsiupak, 2015. S. 27–35. [in Ukrainian].
2. Husariev S. D. (2007). Yurydychna diialnist: metodolohichni ta teoretychni aspekty [Legal activity: methodological and theoretical aspects]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra yuryd. nauk : spets. 12.00.01 "Teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh vchen". Kyiv, 2007. 35 s. [in Ukrainian].
3. Chorna V. M. (2021). Osoblyvosti inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti v udoskonalenni fakhovoi diialnosti vchytelia inozemnoi movy. [Peculiarities of foreign language communicative competence in improving the professional activity of a foreign language teacher.] *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 2021. 5(200), 81–84. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-81-84](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-81-84). [in Ukrainian].

4. Lozova V. I. (2002). Teoretychni osnovy vykhovannia i navchannia: navch. posibnyk [Theoretical foundations of education and training: teaching. manual] / V. I. Lozova, H. V. Trotsko. Kharkiv : OVS, 2002. 400 s. [in Ukrainian].
5. Zahalnoievropeiskii Rekomendatsii z movnoi osvity: vuvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [European Recommendations on language education: study, teaching, evaluation] / Naukovyi redaktor vydannia doktor ped. nauk, prof. S.Iu. Nikolaieva. Kiiv : Lenvit, 2003. 273 s. [in Ukrainian].
6. Tekhnologii profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnix uchyteliv: Navchalnyi posibnyk [Technologies of professional and pedagogical training of future teachers: Training manual]: u 2 ch. Ch.1: / Za zah. red. doktora pedahohichnykh nauk O.A. Dubasniuk. Zhytomyr : Zhytomyr. derzh. ped. un-t, 2001. 266 s. [in Ukrainian].

Kanibolotska O. Methodological approaches for providing professional training of future foreign languages teachers in conditions of continuity

The article is devoted to the study and analysis of methodological approaches to ensuring the professional training of future teachers of foreign languages in the conditions of the continuity of the educational process. The work examines modern trends in the field of foreign language education and their influence on the formation of foreign language professional competences of future foreign language teachers in the context of continuity, and also discusses key methodological approaches, such as competence, system, activity, personality-oriented, communicative, cultural; axiological, acmeological. The presented methodological approaches are aimed at optimizing the process of learning and training of qualified pedagogical personnel for the modern education system. Analysis of these approaches in the context of continuity of education allows to determine effective strategies of training and training aimed at improving the quality of education and adapting future teachers to the requirements of the modern educational environment.

In particular, the advantages and possible challenges of using each of these approaches in modern conditions of continuous education and training of specialists in foreign language education are considered. The author of the article presents an interpretation of the features of each approach and its impact on the formation of professional competencies of the future foreign language teacher. This article contributes to a better understanding and optimization of the learning process, which is critical for training highly qualified foreign language teachers in today's educational environment. Within the framework of the presented research, attention is focused on the features of the organization of continuous professional training of future foreign language teachers, which are necessary for training highly qualified and competitive in the modern educational market. The presented materials become an important source of information for teachers, researchers and all those who are interested in improving the process of learning foreign languages in the modern world. The results of this study can be useful for Ukrainian educational institutions and help improve the system of professional training of foreign language teachers in various educational institutions.

Key words: *methodological approaches, continuous education, foreign language teacher, professional training, concept of professional training.*

УДК 373.2.016 : 796.2

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.15>

Кліш І. С., Мороз М. С., Митчик О. П.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО НАВЧАННЯ ОСНОВ МЕТОДИКИ ТА ТРЕНУВАННЯ В ЛЕГКІЙ АТЛЕТИЦІ

Легкоатлетичні вправи входять у програми з фізичного виховання школярів, студентів усіх типів закладів освіти, в плани тренувальної роботи з різних видів спорту. Секції з легкої атлетики займають провідне місце в діяльності колективів фізичної культури, спортивних клубів, фізкультурно-спортивних товариств. Така популярність і масовість легкої атлетики пояснюється доступністю і великою різноманітністю її видів. Саме різноманіття видів легкої атлетики і має велике прикладне та оздоровче значення, дає змогу підвищувати функціональні можливості організму людини, цілеспрямовано впливати на розвиток фізичних якостей. На сучасному етапі політика держави в галузі виховання молодого покоління націлена на підвищення культурного аспекту, що регулює взаємодію елементів відповідальних за культивування фізичного потенціалу у студентському середовищі.

У даному контексті метою статті є аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів до навчання основ методики та техніки виконання легкоатлетичних видів, тренування спортсменів з метою підвищення спортивних результатів.

Включення легкої атлетики до програми фізичного виховання студентів підкреслюють важливість та необхідність спрямованого використання засобів фізичної культури та спорту у професійній підготовці майбутніх фахівців. У даній статті визначені основи методики навчання легкоатлетичних видів, вправи для самостійного навчання з удосконалення результатів з бігу та стрибків у довжину, що дозволяють фахівцю швидше адаптуватися до професії. У аспекті даної проблеми у статті розглянуто облік параметрів функціонального стану нервової системи та типологічних характеристик студентів для оптимізації навчальних академічних занять за напрямом легкої атлетики.

Ефективність засобів легкої атлетики у сприянні гармонійному розвитку особистості пояснюється її специфікою змагальної діяльності, глибоким різнобічним впливом на організм особистості, освоєнням життєво важливих рухових